

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของชาติจะบรรลุจุดมุ่งหมายได้ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ อาทิเช่น นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษา การลงทุนทางการศึกษา หลักสูตร ครู และนักเรียน แต่สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ก็คือ ปรัชญาการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการศึกษา กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษาพิจารณาองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของการศึกษาอย่างถี่ถ้วน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษานี้จะใช้เป็นเครื่องนำทางหรือหลักยึดในการจัดการศึกษาและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาโดยส่วนรวม¹ ปรัชญาการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างมาก ทั้งนี้เพราะหน้าที่สำคัญของการศึกษา คือ การทำให้ชีวิตมีคุณค่าทั้งในด้านการพัฒนาสติปัญญา ค่านิยม ทัศนคติ ความริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนการวางรากฐานของการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีเป้าหมาย ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ย่อมต้องตั้งอยู่บนรากฐานของปรัชญาการศึกษา ซึ่งใครเขามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของการศึกษา ยิ่งไปกว่านี้ ปรัชญาการศึกษายังช่วยให้เราสามารถพิจารณาองค์ประกอบทุกส่วนของการศึกษาได้อย่างถี่ถ้วน ช่วยเสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เหมาะสม และช่วยพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาอีกด้วย

รากฐานทางค่านิยมปรัชญาการศึกษานี้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ² กล่าวคือ ในระดับนโยบายนั้น การกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรในแต่ละระดับ ตั้งอยู่บนรากฐานทางค่านิยมปรัชญาการศึกษา

¹ ศักดา ปรารังค์ประพานพร, ปรัชญาการศึกษามัยพื้นฐาน (กรุงเทพมหานคร: โอเคียนส์โตร์, 2526), หน้า 45.

² ช่าง บัวศรี, "ปรัชญาการศึกษากับการพัฒนาประเทศ," วิทยจารย์ 63 (มกราคม 2527): 7.

ส่วนในค่านปฏิบัติ ครูและผู้บริหารการศึกษาจะต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างกับปรัชญาการศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการปฏิบัติและจะต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอให้มีความเหมาะสมและแน่นอน แนวทางที่เหมาะสมและแน่นอนทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ จะช่วยพัฒนาการศึกษาอย่างมีเหตุผล การศึกษาก็จะช่วยเสริมสร้างชาติให้สมบูรณ์ได้ในที่สุด การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคนให้เป็นไปตามที่สังคมพึงประสงค์ ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และแผนงานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยปรัชญาการศึกษาเป็นหลัก เพื่อให้การศึกษาคำเนินไปอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

การดำเนินการศึกษาในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียน ซึ่งแนวคิดในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารนั้นก็คือ แนวคิดทางปรัชญาการศึกษานั้นเอง³ ดังนั้น การศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ย่อมจะสะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนนั้น ๆ

ไพฑูริย์ สนิลวรัตน์ ไกล่ล่าวถึงคุณค่าของปรัชญาการศึกษาไว้หลายประการ คือ⁴

1. ปรัชญาการศึกษาช่วยในการตั้งคำถาม ตั้งข้อสงสัยต่อแนวคิดหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง
2. ปรัชญาการศึกษาช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อแนวคิด และกิจกรรมทางการศึกษาที่เป็นอยู่ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังช่วยขจัดความกำกวมในการศึกษาในนอกลงคควย
3. ปรัชญาการศึกษาขจัดความไม่สอดคล้องกันในวงการการศึกษา เพราะผู้ที่ศึกษาปรัชญาการศึกษาอย่างลึกซึ้ง จะขจัดปัญหาความไม่สอดคล้องนี้ได้

³ Christopher I. Lucas, What is Philosophy of Education?

(New York: Macmillan Company, 1970), p.24.

⁴ไพฑูริย์ สนิลวรัตน์, ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2525), หน้า 44-45.

4. ปรึชฎการศึกษายั่วยัใหัเห็นภาพรวมของกระบวนการทางการศึกษาได้
ทั้งหมด
5. ปรึชฎการศึกษายั่วยัเสนอแนะแนวคิดใหม่ ๆ ใหักับวงการศึกษาศักคา ปรางคัประทานพร ใคกล่าวถึงความสำคัญของปรึชฎการศึกษาวัว⁵
1. ปรึชฎการศึกษายั่วยัวางรูปแบบใหัการศึกษา
 2. ปรึชฎการศึกษายั่วยัสร้างภาพรวมที่สมบูรณ์และกลมกลืนใหักับ เป้าหมายและเทคนิคทางการศึกษา

ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของปรึชฎการศึกษายั จะช่วยใหัผู้บริหารการศึกษาเข้าใจการศึกษาอย่างกระจ่างชัด และจะสามารถนำปรึชฎการศึกษามาเป็นแกนนำในการวางนโยบายและแผนงานในการดำเนินงานต่าง ๆ ใหัเป็นไปอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ นอกจากนี้ปรึชฎการศึกษายั่วยัช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาที่ตองเผชิญอยู่เสมอ รวมทั้งช่วยเสนอแนะแนวคิดใหม่ ๆ ใหักับวงการศึกษายัอีกด้วย

การศึกษาในระดับหนึ่งที่ช่วยพัฒนากาลังคน หรือเป็นกาลังสำคัญในการพัฒนาประเทศก็คือ การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาใหัแก่เยาวชนของชาติที่กาลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การจัดการศึกษาในระดับนี้จึงตองมีการวางแผนอย่างรัดกุม มีหลักการแน่นอนที่จะปลูกฝัง และสร้างสรรคัคุณลักษณะของเยาวชนที่เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ใคกล่าวถึงการศึกษายัในระดับมัธยมศึกษาว่า "การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุงัใหัผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาที่เหมาะสมกับวัย ความตองการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อใหัแต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม"⁶

⁵ ศักคา ปรางคัประทานพร. ปรึชฎการศึกษามับัพื้นฐาน, หน้า 38.

⁶ คณะก มการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2521), หน้า 8.

ดังนั้น การบริหารโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาจึงต้องมีความเหมาะสม มีเป้าหมายและมีนโยบายที่เด่นชัดเฉพาะ ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางในการดำเนินการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียนย่อมเป็นแนวคิดที่ยึดปรัชญาการศึกษาเป็นแกนนำนั่นเอง

เมื่อมองรูปแบบของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จะพบว่า ความต้องการในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว หลังจากที่รัฐประสบความสำเร็จในการขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยหน้าที่หลักของรัฐแล้ว รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของประชาชน แต่เนื่องจากรัฐไม่สามารถรับภาระในการจัดการศึกษาในระดับนี้ได้ทั้งหมด รัฐจึงเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา ดังนั้น โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงมีทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล และโรงเรียนมัธยมศึกษาของเอกชน ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน และเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน นอกจากนี้ยังสนใจที่จะศึกษาคู่มือและภารกิจกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาด้วย

ส่วนแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาที่ใช้เป็นแนวในการศึกษามี 5 ลัทธิ คือ⁷

1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism)
"แนวทางที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรม"
2. ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม (Perennialism)
"แนวทางที่จะย้อนกลับไปสู่วัฒนธรรมอันดีงามในอดีต"

⁷บรรจง จันทรสา, ปรัชญาการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ไทวณิชานาพานิช, 2527), หน้า 236-237.

3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism)
"ทางแห่งเสรีภาพที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย"
4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)
"แนวทางไปสู่การปฏิรูปวัฒนธรรมและสร้างสังคมใหม่"
5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)
"แนวทางที่นำไปสู่การหลุดพ้นจากกรอบแห่งวัฒนธรรมของสังคม"

สำหรับงานวิจัยที่ไต่ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา โดยมีผู้ศึกษาแนวคิดของ นิสิต นักศึกษา ครูประจำการ และอาจารย์ แต่สำหรับแนวคิดของผู้บริหาร วัชรีย์ ตระกูลงาม⁸ ไต่ศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในเขตจังหวัดภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนโดยส่วนรวมมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแบบเสรีนิยม แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชน เขตกรุงเทพมหานครมีแนวคิดแบบอนุรักษนิยมสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลจังหวัดอื่น ๆ ในเขตภาคกลาง ส่วนงานวิจัยที่มีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา มีงานวิจัยของ อภัสร์ ไชยคุนา⁹ ไต่เปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการที่เข้ารับการอบรมบุคลากรทางการศึกษาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาโน้มไปทางลัทธิพัฒนาการนิยม ลัทธิปฏิรูปนิยม และลัทธิอัตถิภาวนิยมในระดับสูง และโน้มไปทางลัทธิสารัตถนิยมและนิรันตรนิยมอยู่ในระดับกลาง เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาพบว่า ทั้งสามกลุ่มมีแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันในลัทธิสารัตถนิยมและปฏิรูปนิยม กล่าวคือ

⁸วัชรีย์ ตระกูลงาม, "แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในเขตจังหวัดภาคกลาง," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

⁹อภัสร์ ไชยคุนา, "การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการที่เข้ารับการอบรมบุคลากรทางการศึกษา," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526).

อาจารย์มีแนวคิดใหม่ไปทางลัทธิสารัตถนิยมต่ำกว่านักศึกษา และครูประจำการ ส่วนนักศึกษา
มีแนวคิดใหม่ไปทางลัทธิปฏิรูปนิยมสูงกว่าครูประจำการ และงานวิจัยของ สุรินทร์ รัชชาติ¹⁰
ได้เปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา
วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร
อาจารย์ และนักศึกษามีแนวโน้มไปทางลัทธิพิชณาการนิยมสูงสุด เมื่อพิจารณาใน
แต่ละค่านปรากฏว่าส่วนใหญ่โน้มไปทางลัทธิพิชณาการนิยมสูงสุดเช่นกัน และเมื่อเปรียบเทียบ
ทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ทั้ง 3 กลุ่มมีความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาโดยส่วนรวมแตกต่างกันใน
ลัทธิสารัตถนิยม นิรันตรนิยม ปฏิรูปนิยมและอัตถิภาวนิยม

การที่ได้ศึกษางานวิจัยทางปรัชญาการศึกษา ปรากฏว่ายังไม่มีการวิจัยใดที่ได้ศึกษา
และเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล
และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ
เปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาลและ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าแนวคิดในการบริหารการศึกษาของ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่บนรากฐานของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ผู้บริหารจะ
เป็นบุคคลสำคัญที่จะนำรากฐานทางปรัชญาการศึกษาสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารมัธยมศึกษาเทศบาลและ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาเทศบาล และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

¹⁰สุรินทร์ รัชชาติ, "การเปรียบเทียบความเชื่อทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาวินิจฉัยครู ในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529).

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา 5 ลัทธิ คือ ปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยม นิตินิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และ อุดมคติการนิยม โดยศึกษาเฉพาะค่านิยมทางการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ค่านองค์ประกอบ การศึกษา และค่านองค์กระบวนการเรียนการสอน
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในค่านองค์เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดทั้งสิ้น 103 โรงเรียน¹¹ และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 182 โรงเรียน¹² ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จึงเป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและเอกชน รวมทั้งสิ้น 285 คน

¹¹ สถิติจากกรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2530.

¹² สถิติจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีมุ่งถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาเอกตามวุฒิการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน จำนวนปีที่เข้าบริหารโรงเรียนปัจจุบัน ประสบการณ์การบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา การศึกษาหรือการเข้าอบรมเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา และศาสนาที่นับถือ ซึ่งมีข้อความทั้งหมด 9 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแนวคิดทางปรัชญาการศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับคือ เห็นควยอย่างยิ่ง เห็นควย ไม่มีความเห็น ไม่เห็นควย ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาคนควาจากหนังสือ ตำรา บทความ รวมทั้งศึกษาวชิสร่างแบบสอบถามจากขอเขียน เอกสาร วิทยานพินธ์ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษา แบบสำรวจนี้มุ่งถามปรัชญาการศึกษาทั้ง 5 ลัทธิคือ ปรัชญาการศึกษาลัทธิสารัตถนิยม นิรันตรนิยม พัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอศติภาวนิยม โดยแต่ละลัทธิมีคำถามความคิดเห็นใน 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านองค์ประกอบการศึกษา และด้านกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีข้อความทั้งหมด 60 ข้อ เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเสร็จ ผู้วิจัยไคนำแบบสอบถามดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางปรัชญาการศึกษา 5 ท่าน ควบคุมความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำมาปรับปรุงแก้ไขภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานพินธ์ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำผลที่ได้มาหาความเที่ยง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เมื่อได้ค่าความเที่ยงแล้วจึงนำแบบสอบถามนี้ไปขอความเห็นและคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและแก้ไขเป็นครั้งสุดท้าย ให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้คัดเลือกขอทำหนังสือราชการเรื่อง "ขอความร่วมมือในการทำวิจัย" จากกรมสามัญศึกษาและจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อแนบไปกับแบบสอบถามที่จะส่งไปยังผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน โดยเริ่มส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตั้งแต่วันที่ 21 มีนาคม 2530 และระยะเวลาส่งคืนแบบสอบถามภายใน 20 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีทางสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ทิศทางร้อยละ จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิทางการศึกษาสูงสุด สาขาวิชาเอกตามวุฒิทางการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน จำนวนปีที่เขารับบริหารโรงเรียนปัจจุบัน ประสบการณ์การบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา การศึกษาหรือการเข้าอบรมเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา และศาสนาที่นับถือ

4.2 การศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในค่านาง ๆ ทั้ง 3 ค่านของปรัชญาการศึกษาทั้ง 5 สัทธิ

4.3 การเปรียบเทียบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแต่ละสัทธิระหว่างผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาลและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน วิเคราะห์ด้วยการหาค่า $t(t\text{-test})$

4.4 การศึกษาแนวโน้มและการกระจายของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาแต่ละสัทธิของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่มีความแตกต่างกันในค่านเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา วิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าจำกัดความที่ใช่ในการวิจัย

แนวคิดทางปรัชญาการศึกษา หมายถึง ความคิด ความเชื่อ หรือหลักยึดของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินการศึกษาในค่านการศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ค่านองค์ประกอบการศึกษา และค่านักเรียนการสอน ในปรัชญาการศึกษาทั้ง 5 ลัทธิคือ

1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม หมายถึง ปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดว่าการศึกษาคือ การอนุรักษ์ และสืบต่อวัฒนธรรมอันคิ่งามของสังคม
2. ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม หมายถึง ปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดว่าการศึกษาคือ การพัฒนาพลังทางเหตุผลในบุคคลเป็นเลิศทางปัญญา และจริยธรรม
3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม หมายถึง ปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดว่าการศึกษาคือ การจัดประสบการณ์ ใหญ่เรียนใ้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมใ้มีประสิทธิภาพ
4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม หมายถึง ปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดว่าการศึกษา คือ เครื่องมือในการแก้ไขปฏิรูปสังคม และมุ่งค้นหาศักยภาพของสังคมใ้ยิ่งกว่าศักยภาพส่วนบุคคล
5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม หมายถึง ปรัชญาการศึกษาที่มีแนวคิดว่าการศึกษาคือ การใ้เสรีภาพแก่บุคคลในการที่จะเลือก ในการที่จะคนพบและรู้จักตนเอง การศึกษาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา หมายถึง ความหมาย หน้าที่ และเป้าหมายของการศึกษาของปรัชญาการศึกษาแต่ละลัทธิ ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการจัดและดำเนินงานคานการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาควย

องค์ประกอบการศึกษา หมายถึง หลักสูตร ครู และนักเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญทางการศึกษา ที่ใ้ทำให้การศึกษาสามารถดำเนินไปอย่างมีความสัมพันธ์กัน

กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง วิธีดำเนินการเรียนการสอนเพื่อใ้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของปรัชญาการศึกษาแต่ละลัทธิ

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสูงสุดใ้โรงเรียนมัธยมศึกษา รัฐบาลและโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร อันไ้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐบาล หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

โรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน หมายถึง โรงเรียนเอกชน ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ช่วยให้เกิดความรู้ และความเข้าใจในรูปแบบของแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา หลักสูตร ตลอดจนหลักการบริหารโรงเรียน และกระบวนการเรียนการสอนอีกด้วย
2. เป็นโอกาสที่จะให้ผู้บริหารโรงเรียนได้สำรวจตรวจสอบแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของตนเอง เพื่อทำความเข้าใจตนเองได้มากยิ่งขึ้น
3. การวิจัยนี้ยังเป็นข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและการกำหนดนโยบายทางการศึกษาของประเทศชาติด้วย